

Merkið's-dagur á asfalti

Eru Føroyar til?

Tað verður spátt, at øll tey norðurlendsku málini eru útdrygd um 100 ár. Tosað verður um hvussu norðurlendska mentanin kann yvirleva í einari internationalari kapping. (Politiken 3. mars 1997: »Nordisk kultur i klemme«).

Hetta setir málið »Føroyskt« - tosað av uml. 50.000 menneskjum í eitt størri perspektiv. Og eg spyrji bara: Hvat so við Føroyum, føroyska málinum og føroyskari mentan? - Fer alt at doyggja út?

Hetta vekir tankar um sjálvt málið, og í næstu løtu um sjálvt lívsgrundarlagið. Føroyskt hevur mangan verið spátt at doyggja út. Skriftmálið, sum er sera ungt í Føroyum hevur við undangongufólki megnað at fingið eitt egið, góðtikið skriftmál. Fyrsta føroyska bókin var útgivin í 1822. Og so hevur verið langt ímillum útgávnar. Men hesi seinastu 20-30 árini er eitt hav av bókum komið út á føroyskum. Allar bókurnar á Landsskúlafrýsitingini eru eitt dømi um tað. Eg var púra paff av øllum bókunum á føroyskum, tað var

ikki sum tá eg var barn! Hetta er eitt tekin um, at tað hevur verið satsað uppá føroyskar bókur, kanska serliga, bókur til skúlabrúks. Og eitt tekin um at málið livir.

Eg havi ofta undrast á hví øll fólk í heiminum ikki bara tosaðu sama mál, tað hevði verið nógv lættari. Serliga tá man skal læra mál í skúlanum! - Men, í málinum liggur so nógv frá sjálvari mentanini og sjálvum gerandis lívinum í teimum ymsu londunum, sum er sermerkt fyri júst tey.

T.d. er føroyska málið ríkt tá talan er um ymisk fyrirbrigði á sjónum, ella í björgunum. - Í dag kalla vit tað fakmál. Fyrr, fyri 2 generatiónum síðani, var alt landið knýtt at hesum fakunum: sjónum og björgunum. Hjá nógv tí størsta partinum av ungdominum í dag eru onnur orð vorðin dagligdags: telda, sjónvarp, internet... - Somu orð eru dagligdags hjá ungdomi í nógvum øðrum londum. Og tríva vit í eina gamla vending: »Sum lund sligin á nevið«, er tað nú eitt fátal av okkum, sum vita bókstaviliga hvat tað er,

og enn minni hvussu lundin sær út tá. Vit fáa assosiatiónir/minnir um fortíðina, um mentunararvin. Hetta er sum ein leivd/eitt minni um undir hvørjum umstøðum okkara forfedrar hava livað, ein partur av okkara søgu. (Hetta hóast tað enn eru nøkur sum fara í bjørgini t.d.)

Jú meiri eins lívið á jørðini verður, tess betri sambandið verður, jú meiri eins verður málið. Man kann siga: »Vit tosa sama mál!«. Og eg kundi næstan skoytt uppi: Teldumál? - Tá eg siti á teldu brúkararúminum á universitetinum her á Trøjborg, frygongur samtalan mestsum fifty fifty við eingilskum telduorðum og vanligum donskum orðum. Og vørandi hevur hvør tiggundi dani í 1997 atgongd til internet. Og tað tykist »tjekkað« og »in« at sleingja um seg við eingilskum orðum fyri at krydda talumálið. So nakað er um spádómin, um at øll norðurlendsk mál fara at doyggja út.

Tó - so leingi sum náttúran og veðurlag eru ymisk - so vænti eg, at altíð fer at vera ein munur. So kann man spyrja um tað er ein verdgur munur. Um tað er nóg gott. Hóast danskt/norskt hevur verið tosað og skrivað í Føroyum sum officiella málið, so hava føroyingar haft aðra úttalu av sama málinum, og talan er ikki um danskt, men um tað serliga føroyska danska: »Gøtudanskt«. Og so leingi eingin brúgv/undirsjóvar-tunnell bindir Føroyar saman við fleiri stöð í heiminum, og flúgvir ikki er hvør mans ogn, so verður ein munur. Hóast bara um allar dialektirnar í Føroyum ella í Danmark.

(Eingilskt við fr. dialekt:) »And in the same way, I believe (eingilskt við upper class eingilskt): that even we all speak english - of course some of us will be more perfect than others - (eingilskt við indiskari accent): all the rest of us will speak english in our own special way. (Eingilskt við danskari dialekt): Maybe we'll all use some words, that are the same (eingilskt við føroyskari dialekt): but still some of us will speak

more about fish and other about pigs, but soon we will all only speak about »OIL«!

Ja, ein lítil forsmaður uppá hvussu vit tosa um nøkur fá ár...

Føroyskt mál hevur yvirlevað, føroysk mentan yvirlevir, men yvirleva Føroyingar?

Mál og mentan og søga bindir fólk saman. Sum eitt symbol um hesi virðini hava vit eitt flagg. Og tað, at flaggað verður, merkir altíð okkurt. Vit flagga av gleði - í fullari stong ella av sorg - í hálvári stong. Og vit flagga á merkisdøgum, fyri at minnst eina hendin. T.d. spurdi dóttir mín herfyri hví flaggað varð í hálvári stong hendan dagin. So mátti eg hugsa meg um eina løtu: 9. apríl, ah tann dagin vorðu Danmark herðsett av týskarum, tá var kríggj her. Tað var undir kríggnum at langabbi tín misti annað beinið. Tann 9. apríl kom kríggjið til Danmarkar. Tað var ein sorgardagur, tí flagga vit í dag í hálvári stong.

Í dag er ein merkisdagur: »Merkið«. Tað føroyska flaggið. Og í dag flagga vit í fullari stong fyri at minnst at júst hendan dagin 25. apríl 1940, fyri 57 árum síðani fingi Føroyar sitt eigna flagg. Ein gleðis dagur. Eitt flagg er eitt symbol. Eitt symbol um eina samhoyrigheit, eitt symbol um okkara felags mál og mentan og søgu. Eitt symbol sum fólk hava stríðst fyri at fáa. Eitt symbol, sum eisini í dag má stríðast fyri sínum eksistens, at sleppa uppi part. Ofta verður »Merkið« gloymt saman við øðrum flögum.

»Har ið merkin veittra, veittri eisini mitt, tað ber kvøðu frá landi mínum fagurt og fritt« (H.A. Djurhuus »Sjá tú bláan«).

Bevíst ella óbevíst, so leggi eg merki til um »Merkið« er við, tá ið eg siggi fleiri fløgg saman. Og eg má víðganga, at eg blotni eitt sindur tá eg siggi at »Merkið« er við. Hetta er eitt prógv um at okkara land/mál/mentan er til. Ein góðkenning. Also: Føroyar eru ikki nakað eg fyrrigki mær, men tær eru til.

Hetta er kanska av serliga stórum týðningi fyri meg, sum gangi runt við einum traumatiskum minni. Einaferð fekk eg boð um at Føroyar eru ikki til. Jú, í Los Angeles skuldi eg sjálvasta jólaaftan ringja heim úr eini telefonboks: »Hello, operator, could you please give me the Faroe Islands?« »Hang on!«. Og so at spyrja umafur: »Which islands?«, og so at leita og stava: »F.a.r.o.e.« og leita: »Is it some islands near Hawaii?«. Eg: »no« og om igen. Og aftaná drúgva tíð fekk eg boðini, nei tíverri »Faroe Is-

lands dont exist«. Føroyar eru ikki til!!! - So stóð eg har sum lund sligin á nevið jólanátt: fekk ikki at vita hvør fekk mandluna, og hvat tey fingi í jólagávu og høvdu tey fingið pakkan? Men tað ringasta var, at eg fekk at vita at Føroyar als ikki vóru til. Mandlan, mamma og Føroyar - Merry Christmans!

Heldigvis kom eg heim summaríð eftir, og tá at tey vóru øll har. Fullvæl var alt nú ógvuliga lítið, kajin og allir teir lítilu bátarnir óru á at líta sum dukkabátar aftaná at hava sæð risakajir og risabátar. Men mín lítila systir var vaksin, og tað týðningarmesta: Føroyar vóru til. Og eg gleddi meg til tað aftur skuldi vera jól aftur. Also høvdu tey tikið feil í L. A.

Hendan sama kenslan av ikki at vera til, ella at vera gloymdur, kann man fáa útáttáld týst at vera so beinleiðis fortalt einum. Føroyingar kenna seg t.d. sum ein part av Norðurlondum. Eisini í Norðurlendskum sambandi eru Føroyar ofta ikki nevndar, og symbolskt verður føroyska flaggið ikki víst. T.d. referaði eg í byrjanini til grein, um at øll norðurlendsk mál doyggja út. Har var ein illustratión við 5 norðurlendskum flögum. Føroyska, Sámska, Alenska og Grønlandska flaggið vóru ikki við í sambandinum.

Tá talan er um meiri serstøk evnir, t.d. norðurlendskt granskingararbeiði innan t.d. sjónleik, - so eru Føroyar aldrið við, ikki nevndar. Ein náttúrlig forkláring er, at Føroyingar ikki hava haft kapacitet til at granska innan hetta smala øki. T.d. veit eg, at føroyingar mangan hava takkað nei, til ymisk norðurlendsk tiltøk innan sjónleik. Tað hevur altíð ergað meg. Og á sama hátt man vera innan so mong onnur øki - So leingi vit sjálvi ikki eru »pá banen«, men goyma okkum á síðulínjuni, so kann stóðan ikki verða óðrvisi enn hon er í dag: - At vit verða gloymd!

Tí skulu vit ikki goyma okkum, men brúka ta styrki sum eitt lítið land hevur. Nógv eru forvitnið eftir at frætta um víðurskifti í Føroyum, tí lítið er at finna av upplýsandi tilfari um Føroyar.

Vit føroyingar í útleigd skulu - ein og hvør - eisini vera sjónlig í dagligdegnum. Ikki goyma okkum í føroyingafølgum. Ikki læsa okkum inni bara saman við øðrum føroyingum, men lova øðrum innum. Tora at vera opin fyri tí fremmanda. Tað kann vera læruríkt, og vera við til at víðka okkara sjónarring.

Vit vanligu menniskju eru ambassadørar í tí gerandis-

liga. Tað er okkara ábyrgd at læra eisini at vera saman við fólk her. Tað eina nýttist ikki at útlukka hitt. Tað hevur verið neyðugt at halda saman, og er tað enn. Men vit koma ikki víðari um vit læsa okkum inni. Í tí sambandi heilsa eg hesi almennu konsertini vælkomnari, takk til stigtakararnar fyri hetta stóra tiltakið.

Tann vissi deyðin fyri føroyska málið, mentan og føroyingin er, at tuga seg í hel. Tí er tað neyðugt, at føroyingar læra at satsa uppá økir, so Føroyingar kunnu markera seg í norðurlendskum sambandi og internationalt. Og mon ikki tað krevur onkra peningaliga fløgu? Jú víst, men tað er neyðugt viðhvørt at spýta pening í eitt projekt, og so bíða og røkta í tolni, til tað gevur avgrøði. Bara soleiðis yvirlevir føroyingurin! - Annars enda vit sum eitt forminni.

Alt gott um forminni, men skal okkara ættarlið einki skriva í søguna? Er tað ikki tað orðatakið: »at byggja á teir lunnar okkara forfedrar hava lagt« merkið? Einaferð settu tey sær fyri, at fáa egið flagg, okkara mál má vera at fáa brúkt okkara flagg. Markera okkum norðurlendskt og internationalt. Víst at vit eru til!

Vár Berthamar Jacobsen

Frá Havnar Sjonleikarfelag:

Pinocchio til Bornholm

Havnar Sjonleikarfelag hevði aðalfund 23.04.97 og í nevdina komu Jytte Olsen, Eyðvør Patursson, Jákup Olsen, Heðin Mortensen og Birita Krossteig. Nevndin skipar seg senni.

Havnar Sjonleikarfelag hevur havt fleiri leikur/tiltøk í hesum leikárinum eins og fleiri onnur feløg hava framført á pallinum í sjonleikarhúsinum. Tíverri hava vit eisini verið í tí støðu, at av tí at húsið hevur verið so upptikið, hava vit ikki kunnað hýst øllum, ið hava ynskt tað.

Tann sera vælumtøkti familjuleikurin Pinocchio var ikki bara róstur her heima, uttan eisini aðrastaðni m.a. í Danmark, og í tí sambandi hevur Scene Tó (sjónleikarhúsið) í Rønne boðið leikinum til Bornholm í summar, har ætlanin er at hava sýningar í vikuni 27. Hetta er sera kostnaðarmikið og sum øllum kunnugt eiga áhugafølgur ongan pening, so hópin av stovnum og fyrirkomum hava fingið umsókn um stuðul til ferðina. Fyri at hjálpa til vilja leikararnir sjá leikin

nakrar ferðir aðrenn ferðin verður avstað. Kanska verður køktumbola ella okkurt annað tiltak gjørt, eisini til frama fyri túrin.

Vanligt er, at um so mikið av stuðli fæst, at tiltakið verður »yvirfiggiað«, senda vit part av latna stuðlinum aftur, og verður tað sjálvandi eisini gjørt í hesum førinum. Við í leikinum eru umleið 25 fólk - øll »aftanfyri« iroknað, harav eru flest børn og ung, sum inniliga hava uppi-borið tað herðaklapp tað er at verða boðin úttanlands at spæla.

Um onkur fyrirkøta ella einstaklingur hevur hug at fáa okkum at lýsa fyri teirra vørum við blusum, keppum ella øðrum, eru tey vælkomin at heita á okkum.

Tað sum eftir er av hesum leikárunum verður Sjonleikarhúsið karmur um skeið hjá Máf 9., 10. og 11. mai. Vikuskiftið 24. og 25. mai verður kvøldseta við leiki og konsert. Seinast í mánaðinum verður »Spælistovan« v/Sharon Weiss á pallinum, og vit enda við óðrmevnda Pinocchio-tiltaki.

Skráseting Føroya
Hevur í dag skrásett niðanfyrir standandi fráboðan:

Skrásetingar-nr.
P/1 2218, P/f Ágot, 700 Klaksvík

Viðtøkur broyttar:
02.05.1997

Nýtt navn:
Sp/f Ágot

Nevnd:
Farin úr nevdini: Poul Eyðfinn Poulsen, 700 Klaksvík (formaður), Hjal-tur Poulsen, 700 Klaksvík og Simona Bjarnas-kor, 700 Klaksvík

Stjórn:
Innkomin sum stjórn: Poul Eyðfinn Poulsen, Bøgeta 52, 700 Klaksvík

Tekningarreglur:
Felagið verður teknað av stjóranum

Endamáli:
Endamálið felagsins er at reka fiskivinnu og aðra vinnu og annað starv í hesum sambandi

Skráseting Føroya
tann 02. mai 1997

Kristin Balle